

Universiteit
Leiden
The Netherlands

De geest van het Oude Loo. Juliana en haar vriendenkring 1947-1957

Bree, J.T.L.M. van

Citation

Bree, J. T. L. M. van. (2015, June 24). *De geest van het Oude Loo. Juliana en haar vriendenkring 1947-1957*. Uitgeverij Conserve, Schoorl. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/33647>

Version: Corrected Publisher's Version

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/33647>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Cover Page

Universiteit Leiden

The handle <http://hdl.handle.net/1887/33647> holds various files of this Leiden University dissertation.

Author: Bree, Han van

Title: De geest van het Oude Loo. Juliana en haar vriendenkring 1947-1957

Issue Date: 2015-06-24

Hofmans aan het hof

Op 6 september 1948 maakte de net ingehuldigde Juliana met haar gezin een rijtoer door Amsterdam. Onder de toeschouwers die rijen dik langs de route stonden, bevond zich een rijzige vrouw van 54 jaar. De Amsterdamse bezat mediamieke gaven en zou ter plekke hebben doorgekregen: ‘Inzet van de Theocratie; selectie van de adel; volk groeit boven regering uit’.¹ Haar naam: Greet Hofmans. Niet lang na de troonsbestijging van Juliana zou deze vrouw haar opwachting maken op Paleis Soestdijk – dankzij prins Bernhard. En in haar kielzog verscheen ook Wim Kaiser ten tonele.

Voordat Juliana het koningschap aanvaardde, had zij al een paar maanden kunnen proefdraaien. Om de vermoeide en door het uitblijven van ‘vernieuwing’ teleurgestelde Wilhelmina te ontlasten, had zij eerst van oktober tot december 1947 en vervolgens van mei tot augustus 1948 het koningschap voor haar moeder waargenomen. In die tweede periode als regentes kreeg Juliana onder meer te maken met een lastige kabinetsformatie. Ondanks haar onervarenheid schroomde zij niet daadkrachtig (en ‘samenspannend’ met twee andere vrouwen: PvdA-senator Martina Tjeenk Willink en Marie Anne Tellegen, directeur van het Kabinet der Koningin) op te treden en PvdA-leider Willem Drees naar voren te schuiven als nieuwe minister-president.² Dit was niet evident, omdat de socialisten bij de vervroegde verkiezingen van 7 juli 1948 stemmen verloren hadden. Drees zou vervolgens tien jaar lang minister-president blijven en maakte in die hoedanigheid de volledige voor Juliana privé zo roerige periode mee waarin ook de Oude Loo-conferenties en de hofcrisis van 1956 vallen.

De troonswisseling in 1948 was voor veel Nederlanders, en vermoedelijk ook voor Greet Hofmans, een welkome afleiding in barre tijden. Het land was weliswaar bevrijd, maar de herinnering aan de Duitse bezetting werd levend gehouden door de verwoestingen die nog altijd zichtbaar waren (met name in steden als Rotterdam, Nijmegen en Middelburg) en door de processen tegen oorlogsmisdadigers. Bovendien waren veel levensmiddelen nog op de bon, was de woningnood zeer hoog en waren tal van jongemannen uitgezonden naar ‘ons’ Indië om met militair geweld het gezag in die opstandige kolonie te herstellen. En ook internationaal was de situatie zorgwekkend: met ernstige problemen in het Midden-Oosten en de blokkade van Berlijn, die de opmaat vormde voor de niet meer te vermijden Koude Oorlog.

Een paar maanden voor de troonsbestijging van Juliana had Greet Hofmans contact gezocht met de regentes. Zij kwam met een aanbod te helpen bij de genezing van prinses Marijke. Want, zo liet Hofmans op 28 april 1948 in een brief weten, ‘door de gave van “genezen op afstand” (zonder iets anders dan een lokje haar van het Prinsesje) kan ik U volkomen instaan voor de algehele genezing van het oogje wat nu nog zwak reageert, en mede ook de gehele voorziening van de structuur van het oogje dat zich schijnbaar voor goed gesloten heeft’. Via haar secretaresse liet Juliana evenwel hartelijk danken voor de brief en gaf aan geen behoefte te hebben aan Hofmans’ hulp.³ Het met Hofmans bevriende echtpaar Cor en Leny Kars had Juliana per brief, gedateerd 10 april 1948, eveneens aangeraden contact op te nemen met de genezeres vanwege de oogkwaal van Marijke. Zij wezen erop dat hun zoon Peter, die een soortgelijke oogziekte had als het prinsesje, baat had gehad bij de hulp van Hofmans. Maar ook de Karsen vonden (vooralsnog) bij Juliana geen gehoor.⁴

Openstaande bron

Margaretha Hofmans was op 23 juni 1894 geboren in Amsterdam.⁵ Ze kwam uit een armlastig gezin waarvan de moeder al jong ernstige lichamelijke klachten kreeg en aan bed gekluisterd raakte. De jonge Greet doorliep een aantal jaren lagere school en ging vervolgens werken, eerst als dienstbode, daarna in een confectieatelier. Daarnaast moest zij het huishouden runnen, omdat haar moeder daartoe fysiek niet meer in staat was. Greet had daardoor de zorg voor haar broer Frits en haar twee zusjes, Hermien en Lies. De laatste werd sportlerares en zou onder meer de kleine prinses Juliana privézwemles geven.

Greet Hofmans had al vroeg, mede door haar moeder, belangstelling voor theosofie en bezocht enkele keren de Sterkampen in Ommen.⁶ Op het landgoed van de familie Van Pallandt kwamen uit het hele land mensen bijeen om zich te bezinnen op religieuze zaken. De meest opvallende en meest geliefde spreker daar was de uit India afkomstige Jiddu Krishnamurti.

Op kerstavond 1943 was Greet Hofmans, die haar leven lang vrijgezel zou blijven, te gast bij het echtpaar Bierschenk. De gastheer las die avond een artikel voor van ene Wim Kaiser en de tekst ontroerde Hofmans zozeer dat ze besloot contact te zoeken met de auteur. Die bleek huiskamerbijeenkomsten te organiseren ter verdieping van het geloofsleven, en Hofmans woonde die vervolgens bij. Kaiser vertelde daar onder meer over Marie Jacobus Johannes Exler. Deze veelzijdige man wist veel van astrologie en had zich ingezet voor de emancipatie van homoseksuelen. Na een tijdje bij de Stoomvaart Maatschappij “Nederland” te hebben gewerkt – waar Kaiser hem had leren kennen – probeerde Exler een kippenfokkerij op te zetten in Hattem. Daar raakte hij bevriend met de familie Van Heeckeren van Molecaten en bleef dat tot zijn dood in 1939.

Op 2 maart 1946 voelde Hofmans een direct contact met wat zij de ‘altijd openstaande bron’ noemde. Die ervaring was zo indringend dat ze ontslag nam bij het Amsterdamse confectieatelier Atex. Ze kreeg van dan af – ook voor haarzelf soms onbegrijpelijke – boodschappen en opdrachten door die ze blin-

delings uitvoerde. Zo moest ze ascetisch en zonder luxe leven en wildvreemde mensen bezoeken. Eind 1946 werd ze naar het landgoed Molecaten in Hattem gedirigeerd om daar 'genezingswerk' te verrichten. De opdrachten van hogerhand kwamen van 'X'. In eerste instantie meende Hofmans dat het ging om Exler. Later, in de loop van 1949, veronderstelde zij dat 'X' Christus zelf was.⁷

In Hattem hield Hofmans zitdagen in café-restaurant Steenman en van heinde en verre stroomden de mensen toe om zich door haar te laten helpen. In het Gelderse stadje kwam Greet Hofmans in contact met de Van Heeckeren van Molecatens, die op hun landgoed een huisje voor haar lieten bouwen, vlakbij de plek waar Exler had gewoond. Haar faam was haar al vooruitgesneld, want Walraven van Heeckeren van Molecaten had Hofmans in Amsterdam al eens bezocht. Zijn moeder Adolphine Agneta baronesse van Heeckeren van Molecaten-Groeninx van Zoelen en hij raakten steeds meer onder de indruk van de gaven en de persoonlijkheid van Hofmans. Dat kwam onder meer door wat er gebeurd was met Olda, het in 1943 geboren dochttertje van Walravens zus Aurelia en haar echtgenoot Attie van Riemsdijk. Het meisje, dat aan tbc leed, werd door Greet Hofmans 'opgedragen' en genas daarna. Ook Adolphina's neef, Adolph Reinhard Zeger graaf van Rechteren Limpurg uit Dalfsen, die last had van suikerziekte, bleek baat te hebben bij de adviezen van Greet Hofmans.

Deze graaf van Rechteren Limpurg was een goede bekende van prins Bernhard en vertelde hem over Hofmans' gaven. Ook kwam de prins het verhaal van Olda van Riemsdijk ter ore, want de vader van het meisje was een jachtvriend van hem.⁸ Na een gesprek met Van Riemsdijk vroeg Bernhard advies aan generaal Henri Koot, die hij nog uit de oorlog kende.

Koot arrangeerde een gesprek met Hofmans en rapporteerde daarover in positieve zin.⁹ Vervolgens besloot Bernhard haar uit te nodigen op Paleis Soestdijk. Wellicht kon deze vrouw bewerkstelligen waar de medisch specialisten niet of slechts ten dele in slaagden: Marijke het licht in de ogen schenken. Hij wist vermoedelijk niet dat Hofmans zichzelf al enkele maanden eerder had aangemeld om hulp te bieden.

Aanvankelijk stond Juliana niet te popelen om een 'gebedsgenezeres' binnen te halen.¹⁰ Zij besloot daarom kinderverzorgster Rita Pennink op onderzoek uit te sturen. Op dinsdag 16 november 1948 had Juliana's vertrouweling een ontmoeting met Hofmans in hotel Bloemink in Apeldoorn. Rita Pennink ('mevr. P.') was meteen onder de indruk, zoals onder meer op te maken valt uit een anoniem relaas, waarin DG staat voor 'doorgeefster', Hofmans dus.

DG vertelde over haar Opdracht en haar werk en zij begreep van hetgeen mevr. P. zei dat het contact niet zozeer op verlangen van H.M. dan wel van de Prins werd gezocht. Mevr. P. die jarenlang in Ned. Indië had gewoond en aldaar ook geïnterneerd was geweest, toonde zich zeer geïnteresseerd en gaf blijk van herkenning. Zij vroeg o.m. 'Wat kost het?' en bij het horen van het antwoord zei zij 'Goddank, was mijnerzijds ook maar een strikvraag'. Waarop DG echter reageerde met de opmerking

dat indien het niet om geld ging, het nog om macht zou kunnen gaan. Mevr. P. vertelde opdracht te hebben Prinses Juliana in te lichten omtrent het verloop van het gesprek en verzocht DG even te wachten omdat zij zich telefonisch van haar opdracht wilde kwijten. Terugkomende zei zij DG te moeten verzoeken direct met haar mee te gaan, zodat diezelfde dag Prinses Marijke werd opgedragen.¹¹

Opdragingen

Er bestaat in de literatuur grote onduidelijkheid over wat ‘gebedsgenezeres’ Hofmans precies deed. Hoe ging ze te werk? Wat hield ‘genezen’ precies in? De verwarring daarover zal mede te maken hebben met het feit dat er een ontwikkeling te bespeuren valt in Hofmans’ eigen denkbeelden daarover. In de eerste jaren na 1946 leek ze te geloven dat ze mensen echt beter kon maken in de traditionele, medische opvatting van ‘genezen’. Zij zou in die tijd ook medicijngebruik en doktersbezoek hebben ontmoedigd.¹²

Er werd daarom in 1950 een onderzoek ingesteld naar het ongeoorloofd uitoefenen van de geneeskunst door Hofmans. De katholieke minister van Justitie, Th.R.J. Wijers, kwam na bestudering van enkele processen-verbaal en zijn eind april gevoerde gesprekken met Juliana en Hofmans evenwel tot de conclusie dat een strafrechtelijke vervolging niet verstandig was. Hij vreesde dat de koningin dan zou willen getuigen – met alle gevaarlijke gevolgen voor de monarchie van dien. Bovendien had Hofmans hem beloofd zich voortaan te onthouden van het stellen van diagnoses en medicijngebruik niet langer af te raden. Ze zou zich ertoe beperken een schakel te zijn tussen patiënt en Christus – en dat was niet in strijd met het strafrecht.¹³

Mensen uit haar directe omgeving ontkenden ten stelligste dat Hofmans een gebedsgenezeres was. Want zij bad niet en genas niet. Wat zij wel deed was mensen ‘opdragen’, toevertrouwen aan Christus’ goede zorgen. Als mensen voor die opdragingen en de daarbij doorkomende boodschappen ‘van boven’ (doorgevingen) openstonden, dan zou het goed komen met ze. Dat betekende niet per se dat ze van hun kwalen genazen, wel dat ze met hun ziekte in het reine kwamen.¹⁴ Blijkbaar was Hofmans wat betreft ‘genezen’ na 1950 van inzicht veranderd, want ‘in het reine komen’ is toch echt iets anders dan gesuggereerd werd in de brief die zij in april 1948 aan Juliana had geschreven over de oogkwaal van Marijke.

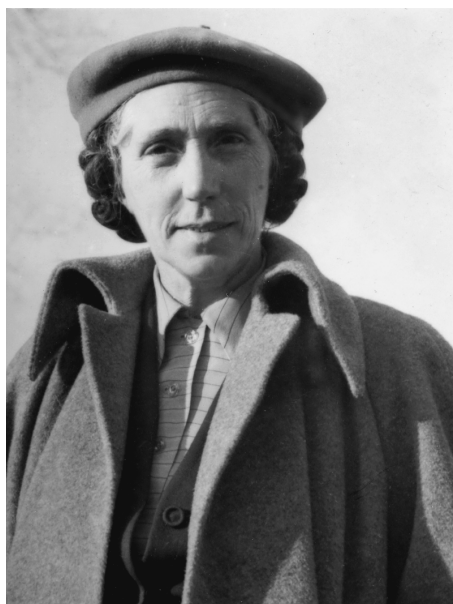
Hofmans was naar eigen zeggen slechts een intermediair die opdroeg en doorgaf wat ze doorkreeg. Wat de ontvanger met de boodschap deed, was zijn of haar zaak. Daar was ‘doorgeefster’ niet verantwoordelijk voor. Dat werd ook door Juliana zo begrepen. Zij meende weliswaar ‘dat Mej. Hofmans nu eenmaal over de unieke eigenschap beschikte van een onmiddellijke en duidelijke geïnspireerdheid van omhoog. “Maar,” zei de Koningin, “U weet Mej. Hofmans zegt er altijd bij: U moet uit haar doorgevingen nemen wat U ervan begrijpt”’.¹⁵ Hofmans oefende geen enkele dwang uit. Je moest zelf uitzoeken wat je deed met alles wat zij van boven doorkreeg. Ook dege-

nen die niet letterlijk in de doorgevingen geloofden, benadrukken dat Hofmans volstrekt integer was. Ze kon zeer goed luisteren en beschikte over een groot inlevingsvermogen.

Hofmans trok het hele land door, van Assen tot Amsterdam,¹⁶ voor haar zogeheten zitdagen, waar soms honderden mensen haar om raad kwamen vragen. Nadat de bezoekers hun verhaal hadden gedaan, sloot ze de ogen, luisterde en gaf vervolgens in feite terug wat ze had gehoord. 'Ze hield haar toehoorders een spiegel voor, gaf hen een bevestiging en sterkte ze in hun overtuiging. Ze hielp, maar ze genas niet.'¹⁷

Er was althans geen sprake van genezing in de traditionele zin. Genezen was dus vooral het herstellen van het contact met God. Dat was de essentie van het 'werk' van Hofmans. Ook Van Hamel, die in 1956 onderzoek deed naar de problemen op Paleis Soestdijk, onderschreef die visie. 'De indruk van juffrouw H. was prettig, rustig, zeer gedecideerd, geïnspireerd, ad rem, veel inzicht... Over het algemeen: de dingen worden niet op aarde en door de mensen opgelost, maar door God op zijn wijze.'¹⁸

Daarnaast bleven er ook mensen die kritiek hadden op de 'heidense' Hofmans, die weliswaar zeer christelijk was, maar niet (meer) tot een bepaalde kerk behoorde.¹⁹ Ze werd afgeschilderd als 'intrigante, hysterica, gevaarlijke vrouw'.²⁰ In weerwil van dit negatieve beeld dat vaak van haar wordt geschetst, was Hofmans volgens degenen die haar goed gekend hebben 'aardig', 'warm', 'screen' en zeker niet belerend. Bovendien beschikte ze over mensenkennis en de nodige humor.²¹ Kinderen vonden het prettig om naar Hofmans toe te gaan. 'Ze was zeker niet eng.'²²

Greet Hofmans in 1949.

Hofmans ‘verover’t Soestdijk

Toen Hofmans op 16 november 1948 voor het eerst op Paleis Soestdijk kwam, maakte zij meteen indruk op zowel Bernhard en Juliana als Wilhelmina. En ook op personeelsleden, onder wie Jan Thomassen, de particulier secretaris van de prins. Hij noemde Hofmans ‘een der grootste mensen die ik ooit ontmoet heb of zal ontmoeten.’²³

Dat Hofmans positief werd onthaald, was niet zo raar. Dat kwam vooral door haar eenvoud, haar eerlijkheid en haar onvoorwaardelijke overgave aan Christus. Ze zei wat ze op haar hart had, ongeacht wie er tegenover haar stond. Die eerlijkheid moet met name Juliana hebben aangesproken. Bovendien zal ze al ‘spiegelend’ Juliana, Wilhelmina en aanvankelijk ook Bernhard de bevestiging hebben gegeven die ze zochten.

Na de eerste kennismaking ontstond er een bijzondere band tussen Hofmans en koningin Juliana en prinses Wilhelmina. Prins Bernhard zou vrij snel afhaken, hoewel hij aanvankelijk echt geloofde in de helende gaven van Hofmans.²⁴ Zo nam hij haar in april 1949 mee naar de in Engeland wonende François van ’t Sant, wiens vrouw ernstig ziek was. Tijdens de heenreis hield de prins, die zelf de stuurknuppel hanteerde, Hofmans voor de gek door haar in de cockpit uit te nodigen en haar daar vervolgens alleen te laten. Doordat zij niet vertrouwd was met het fenomeen ‘automatische piloot’ bleef zij angstig en in verwarring achter, zeker toen de Dakota in turbulentie terechtkwam...²⁵

‘Juffrouw Hofmans’ zoals ze indertijd door vrijwel iedereen werd genoemd, kwam in 1949 regelmatig logeren op Paleis Soestdijk en dan meestal drie dagen achtereen.²⁶ Dat het gezichtsvermogen van prinses Marijke, althans in letterlijke zin, niet verbeterde deed geen afbreuk aan de sympathie die Hofmans bij Juliana en anderen genoot. Volgens Giebels leerde Marijke wel om te gaan met haar handicap en dat zou toe te schrijven kunnen zijn ‘aan de gebedsgenezeres, wier therapie er immers vooral in bestond patiënten te leren leven met hun ziekten en gebreken’.²⁷ Overigens gaf Hofmans in ieder geval blijk van een scherp, bijna profetisch inzicht in de mogelijkheden van kleine Marijke: ‘Ze zingt opvallend zuiver en vooral is de intonatie van ieder woord of zinnetje treffend juist. Zou ze gaan zingen?! Wat zou dat zijn!’²⁸

Los van het al dan niet ‘genezen’ van Marijke, raakte Juliana zeer gesteld op Hofmans. De vorstin zou tegen Martina Tjeenk Willink hebben gezegd dat zij ‘juffrouw Hofmans’ op één lijn stelde met een profetes uit het Oude Testament, om daaraan toe te voegen dat zij ‘zonder dit’ niet meer zou kunnen leven.²⁹ Het is een veel geciteerde uitspraak die meestal wordt gebruikt om te onderstrepen dat Juliana volledig afhankelijk was geworden van Hofmans. Maar daarbij wordt dan niet aangegeven, waaruit die afhankelijkheid zou hebben bestaan en wat Juliana precies bedoelde met ‘zonder dit’.

Overigens zou Hofmans de nieuwe en de oude vorstin nooit tutoyeren – er bleef altijd een afstand bestaan.³⁰ De band tussen de vrouwen was er niet minder om. Prins Bernhard daarentegen was Hofmans gaan beschouwen als een gevaarlijke intrigante, een visie die hij niet onder stoelen of banken stak, zodat

Greet Hofmans kijkt op 7 juli 1949 met de prinsessen Beatrix (links) en Irene (rechts) naar de feestelijkheden in de tuin van Paleis Soestdijk vanwege het koperen huwelijk van koningin Juliana en prins Bernhard.

ook anderen smalend spraken over ‘de beroemde juffrouw, die rasputinistische herinneringen opwekt’.³¹ De parallel lag voor de hand – met dat cruciale verschil dat Hofmans zichzelf niet als gebedsgenezers zag en niet leek uit te zijn op macht. Probleem voor Hofmans en daarmee ook voor Juliana was evenwel dat steeds meer mensen haar wel degelijk als een soort Raspoetin gingen zien.

Niet lang nadat Bernhard haar eind 1949 had ‘ontmaskerd’ als een charlatan en vervolgens de toegang tot Paleis Soestdijk had ontzegd, nam Hofmans haar intrek bij de familie Mijnsen in Baarn. Daar logeerde ze al regelmatig, maar nadat ze tijdens zo’n bezoek eens ernstig ziek was geworden, werd voor haar een houten huisje (de ‘wagen’) in de tuin neergezet. Hofmans was met de Mijnsens in contact gekomen nadat Erna om raad had gevraagd betreffende de psychische problemen waar haar echtgenoot onder gebukt ging. Eind jaren veertig was Frans Mijnsen zwaar depressief. Hofmans deed vervolgens wat ze altijd deed: goed luisteren, spiegelen en teruggeven.³² Een wereldreis zorgde er mede voor dat Frans Mijnsen weer in het gareel kwam. De hulp die Hofmans had geboden, leidde tot een hechte affiniteit met de Mijnsens en een levenslange vriendschap.

Hofmans trok dus in bij de familie Mijnsen en Erna zorgde goed voor haar nieuwe huisgenoot. Ze reed Greet overal naartoe: naar Soestdijk, naar zitdagen in Assen, Groningen of Amsterdam of naar wat of waar dan ook. Inmiddels waren Bep en Bob Pierson met hoofdpijnlachten eveneens bij Greet Hofmans terechtgekomen en ook zij hadden baat gehad bij haar adviezen. En Juliana bezocht regelmatig het houten huisje in de tuin van de Mijnsens. Uit een brief die de vorstin op de laatste dag van 1951 vanuit de wintersportplaats Sankt Anton stuurde, blijkt zowel de bezorgdheid over het wel en wee van Hofmans als de zeer hartelijke relatie met 'lieve Erna'.

Uit een telefoongesprek met mijn moeder begrijp ik dat Greet in bed ligt, en dat iemand haar oppast. Jij? Mevr. Van Heeckeren? Zeker met Rita of Bep? Ik vind dit zo'n naar bericht na het goede resultaat van de uitrustpartijen in Scheveningen. Kun je zo lief zijn, me er iets naders over te laten weten, ook hoe het past in het alg. beeld, dus hoe zij die zelf ziet of zien zou?

Hier is 't oer-gezellig – mijn leraar had verkoudheid met verhoging, maar is toch gaan skiën. We hebben het heel goed hier. Ik rust denderend uit. Je kerstbrood vergezelt ons en is een genot in luxe en praktisch opzicht! We genieten heus nog steeds na van de avond van Hima, zo prachtig was het. Zijn de K's nog bij jullie?

Heel heel heel veel goeds, moois en je-begrijpt-wel-alles-wat-ik-jullie-toewens in 1952 – een heel geweldig jaar waarin 't ons gegeven moge zijn, heel actief te wezen – vooral met onze ziel,
Zoen van je Julia³³

In dit schrijven over de zieke Greet Hofmans komen alle vriendinnen van Juliana samen: Erna, Rita en Bep. Met mevrouw van Heeckeren werd door Juliana de oude barones Aldolphine Agneta bedoeld, die eveneens Hofmans toegewijd was.

Wim Kaiser

In het kielzog van Greet Hofmans verscheen ook Wim Kaiser ten paleize, een minstens even gedreven volger van Christus als de doorgeefster, maar tegelijkertijd ook een van iedere tact en soepelheid gespeende man. Hij miste het charisma van Hofmans, maar was daar ook niet mee bezig. Hij was er de man niet naar om andere mensen te paaien: 'Ik heb nooit gezegd wat een ander graag horen wou'.³⁴ Hij zou een centrale rol gaan spelen in de Oude Loo-conferenties.

Johan Willem Kaiser was op 27 februari 1897 in Hoorn geboren als derde kind van huisarts Louis Kaiser en Maria Stooter. In 1910 verhuisde Wim met zijn ouders, twee oudere zussen en een jongere broer naar Amsterdam, waar Louis Kaiser als vrouwenarts aan de slag ging. Vijf jaar later overleed Wims vader waarna een oudoom zich over de twee jongste kinderen ontfermde. In

Hima Kesarcodi, die in Juliana's brief genoemd wordt, was een hindoedanseres en een vriendin van Frans en Erna Mijnsen. Hier voert ze de 'dans der verleiding' (links) en de 'wenende vrouw' (rechts) uit. Frans Mijnsen schreef over Hima: 'Ik heb door haar voor het eerst begrepen waartoe kunst kan dienen, om iets onmogelijks mogelijk te maken'.

tegenstelling tot zijn zussen Louise en Betsy, die respectievelijk medicijnen en biologie studeerden, was Wim niet zo'n sterke leerling. Na zijn militaire dienst te hebben vervuld, ging hij in 1919 werken bij de Stoomvaart Maatschappij "Nederland" (SMN), waar hij kennis maakte met de in occultisme geïnteresseerde Exler.³⁵ In de avonduren studeerde Kaiser Engels en in 1926 haalde hij het diploma MO A. Zes jaar later werd hij beëdigd als vertaler. Hij verdiepte zich ook in de theorieën van Freud en Adler en schreef een boek over psychologie en drama. Pogingen om aan de universiteit psychologie te studeren liepen op een mislukking uit.

Evenmin als zijn ouders behoorde Wim Kaiser tot een kerkgenootschap of een specifieke geestelijke stroming. In 1931 trouwde hij met Maria Hendrika Westendorp. Ze hadden elkaar leren kennen bij de SMN, waar zij secretaresse en hij directiesecretaris was. Ze was een bescheiden, maar ondernemende vrouw die in de jaren twintig naar New York en Parijs was getrokken om daar te werken. Ze kwam, net als Kaiser, uit een gezin van vrijdenkers. Haar vader was onderwijzer. In haar huwelijk schikte Rie zich in de rol van volgz-

me echtgenote. Zij cijferde zichzelf weg, ook al kon ze zich niet altijd vinden in de opvattingen van haar man. Het echtpaar Kaiser kreeg drie kinderen: Wies, Dick (die officieel Jan Willem heette) en Ismay.

Kaiser woonde met zijn gezin aanvankelijk op de Harmoniehof in Amsterdam. Daar woonde ook Herman Wolf, een in Duitsland geboren joodse filosoof. In 1899 was hij met zijn ouders naar Amsterdam verhuisd en daar bleef hij wonen tot een hersentumor hem in 1942 fataal werd. Wolf schreef diverse boeken (onder meer over oosterse wijsbegeerte) en correspondeerde met mensen als Thomas Mann, Stefan Zweig en Arthur Schnitzler. Volgens Ismay Kaiser sprak haar vader graag met de bijna vier jaar oudere Wolf.³⁶ Dat is niet zo verwonderlijk, want blijkens de biografie die zijn kleinzoon Paul Scheffer over hem schreef, *Alles doet mee aan de werkelijkheid*, dacht de ‘religieuze-idealistische’ Wolf over veel zaken hetzelfde als Kaiser.³⁷ Herman Wolf was zeer geïnteresseerd in mystiek. Hij had onder meer een studie gewijd aan de 14^e-eeuwse Duitse mysticus Meister Eckhart, die meende dat de mens in zichzelf moet zoeken naar wat onvergankelijk is. Met name op het aspect van de individuele zoektocht moeten beide buurmannen elkaar gevonden hebben. Ook deelden ze de daaruit voortvloeiende afkeer van dogma’s en gezag.

Denkers als Krishnamurti en Nietzsche³⁸ waren voor zowel Wolf als Kaiser inspiratiebronnen, evenals het oosterse denken, zoals onder meer verwoord in de *Bhagavad Gita* en de *Upanishads*. Voor Wolf was ‘toenadering tot het Oosten van wezenlijke betekenis’.³⁹ En net als Kaiser jaren later, werd ook Wolf ten onrechte verdacht van communistische sympathieën. ‘Diepgaande studie van de parapsychologische literatuur en de Bijbel – zo schreef Wolf in een brief aan Thomas Mann – heeft mij tot de overtuiging gebracht dat slechts een religieuze wedergeboorte in de geest van het christendom Europa kan redden.’⁴⁰ Kaiser had zijn eigen opvatting niet kernachtiger kunnen verwoorden.

Na het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog werd Kaiser zwaar depressief, maar kreeg tegelijkertijd ‘de eerste beleving van accidentele helderhoorndheid en andere geestelijke ervaringen’.⁴¹ Vervolgens bestudeerde hij Grieks, Hebreeuws en numerologie en ging artikelen schrijven voor het tijdschrift *Inzicht*. Daarnaast hield hij inleidingen met als onderwerp vertrouwen op en overgave aan Gods Leiding. Tijdens de oorlog schreef hij een bundel met interpretaties van sprookjes – die overigens pas in 1946 zou worden uitgegeven onder de titel *Sprokenwijsheid*.

Contact met Hofmans

Tijdens de oorlog organiseerde Kaiser thuis gespreksbijeenkomsten om een antwoord te zoeken op de vraag naar Gods bedoeling met de wereld in wanorde. Volgens Lambert Giebels werden ‘dit soort huiskamerbijeenkomsten in de oorlog, vooral tijdens de Hongerwinter, vaker gehouden, bijvoorbeeld door dominee Spelberg, oprichter van de VPRO. De stemming die op deze bijeenkomsten heerste was er een van dit-nooit-meer, alsook van een sterke

Kaiser komt op bezoek bij de 'wagen', de woning van Greet Hofmans in de tuin van de familie Mijnsen in Baarn.

religiositeit, als enige wat het Kwaad uit de wereld kon verdrijven'.⁴²

In 1944 werd een van die bijeenkomsten op de Gerard Terborgstraat, waar Kaiser met zijn gezin inmiddels naartoe was verhuisd, bezocht door Greet Hofmans. Niet lang na de oorlog kwamen ze elkaar weer tegen en begon een levenslange, intensieve samenwerking. Kaiser, die intellectueel de meerdere was, zag in Hofmans een ziener. Haar eenvoud en het feit dat zij compromisloos deed wat haar van Hogerhand werd opgedragen, fascineerden hem. Voor haar helderhorende gaven, voortkomend uit een direct contact met de 'Allerhoogste', had hij groot ontzag. 'Zo ontzaggelijk verruimend en verheffend kunnen "wenken" van hogerhand zijn, dat ik wel alle mensen in een leidende functie een onderhoud met Mej. H. zou toewensen'.⁴³

Net als anderen vroeg en kreeg Kaiser via Hofmans doorgevingen van 'Hogerhand'. Eén daarvan was bijzonder. Kaiser, zo luidde de boodschap ergens in 1948, diende alles op te geven om zich volledig te kunnen wijden aan zijn werk in dienst van God. Kaiser deed dat compromisloos. Hij zegde zijn baan als directiesecretaris bij de SMN én de huur van zijn huis op. In zijn ontslagbrief schreef Kaiser als verklaring dat hij geroepen was 'tot een Werk onder hoge geestelijke leiding'.⁴⁴ Aan zijn 'waarde vrienden' lichtte Kaiser toe waaruit dat werk zou bestaan, namelijk 'uit het helpen voorbereiden van de sa-

menleving der Nieuwe Tijdsuening'. Ook zou hij zich bezig gaan houden met 'de mij opgedragen Vertaling van de Evangelien uit het Grieks, met ontsluiting der Myserien'.⁴⁵ Aan zijn huisarts liet Kaiser weten dat hij hem niet hoefde uit te leggen 'hoe blij ik ben dat dit ogenblik gekomen is'.⁴⁶

Met vrouw en drie jonge kinderen trok Kaiser vervolgens naar Molecaten, het landgoed van de familie Van Heeckeren van Molecaten. In Hattem, waar Exler ook gewoond en gewerkt had, vonden ze via bemiddeling van de Van Heeckerens een onderkomen. Van daaruit gaf Kaiser lezingen over religiositeit in brede zin. Hem werd een kamer op Molecaten ter beschikking gesteld om aan de hertaling van enkele Bijbelboeken te werken. Het was een zware tijd, maar dit soort ontberingen strookte wel met zijn opvatting dat de mens moest lijden om verlossing te verkrijgen.

Contact met het hof

Niet lang nadat Greet Hofmans voor het eerst op Paleis Soestdijk was ontvangen, maakte ook Kaiser daar zijn opwachting. Dat gebeurde pas nadat prins Bernhard inlichtingen over hem had ingewonnen, onder meer via zijn particulier secretaris Jan Thomassen.⁴⁷ Op 3 februari 1949 maakte Kaiser kennis met koningin Juliana. Samen met Greet Hofmans, 'die er juist weer voor drie dagen heenging', werd hij in een hofauto opgehaald op station Amersfoort. Na een informele ontvangst mocht hij mee aanschuiven bij de lunch, waarbij niet alleen Juliana, Greet Hofmans en kinderverzorgster Rita Pennink aanwezig waren, maar tot Kaisers verrassing ook prinses Beatrix (over wie hij zeer positief was).⁴⁸ Hofmans en Kaiser, die allebei vegetariër waren, kregen omelet met paddenstoelen voorgezet.

Na de lunch verplaatste het gezelschap zich naar de zitkamer van Juliana, waar Kaiser voor een klein gezelschap een exposé hield. Vier uur lang werd gesproken over Judas, yoga, Paulus en sterrenbeelden. Er werd stevig gediscussieerd, waarbij Kaiser al meteen zijn stokpaardjes bereed: het belang van individueel doorleefd geloof en zijn afkeer van het instituut kerk, dat te veel waarde hechtte aan uiterlijkheden. Het viel hem op dat Juliana door de andere aanwezigen werd getutoeerd.⁴⁹

Greet Hofmans had in de ruim twee maanden dat ze in Juliana's entourage verkeerde al grote indruk gemaakt, zoals blijkt uit een bijna terloopse opmerking van Kaiser. Toen het 'sectarisme van Nederland' ter sprake kwam, zei een van de aanwezigen: 'Ja, maar wij zijn zelf de nieuwste secte, namelijk de Hofmansen. Ja, plaagde toen een ander, die wist dat de Koningin niet van een "hofhouding" houdt: We zijn allemaal Hofmannen en Hofvrouwen'. Waar Kaiser nog aan toevoegde: 'Ik beloof je, als in de koninklijke paleizen zulke samen-bezinningen niet alleen gebruikelijk waren, maar zelfs, als hier, werden beschouwd als het beste en heerlijkste wat je op een dag kunt doen, dan was deze samenleving haar ondergang niet zo nabij. Dit zal het enige paleis wel zijn, waar dit gebeurd is'.⁵⁰

Kaiser liet zich na de eerste ontmoeting zeer positief uit over Juliana. Vol-

gens hem had zij ‘een zee van gevoel, die ineens omhoog komt, als er iets wordt gezegd wat haar veel kan schelen. Ze heeft de getraindheid van een gestudeerd mens’. Zij was ‘allerm minst luchthartig’, stelde ‘diepe vragen’ en ‘is allereerst Mens. Dit is wat God van ons allen verlangt’.⁵¹

Kaiser zou, nadat hij zijn opwachting had gemaakt op Paleis Soestdijk, vooral met Juliana jarenlang contact blijven houden. De koningin stuurde hem ‘malle’ verjaardagsfelicities⁵² en ieder jaar een nieuwjaarskaart, die overigens (voor zover bewaard gebleven) nooit door Bernhard werden mee-ondertekend. Wel werd hij namens koningin en prins uitgenodigd voor de avonddis op 2 september 1953 op Paleis Soestdijk. Ook Wilhelmina was aanvankelijk zeer onder de indruk van Kaiser.

Contact met de Baarnse vriendenkring

Al vrij snel genoot Kaiser ook het vertrouwen van de vriendenkring rond Juliana. Een paar maanden na zijn entree op Paleis Soestdijk schreef Rita Pen- nink hem een brief waarin ze voorstelde elkaar voortaan te tutoyeren, want ‘we maken zoveel met elkaar mee’. Ze beschreef verder allerlei roddels die de ronde deden: zoals dat wanneer Greet in trance is ‘U dan zwevend om haar heen beweegt’. Ze maakte zich in de brief ook zorgen over Greet en vroeg zich af of het werk niet te zwaar voor haar was, ‘maar wat een voorbeeld voor ieder!’ Tenslotte nodigde ze Kaiser uit om twee dagen later langs te komen, als Greet er ook zou zijn. Ze liet weten Bep en Bob Pierson eveneens te willen vragen.⁵³

Een paar maanden later schreef Rita aan Kaiser dat ze erg veel had gehad aan de door hem opgestelde horoscoop. Die had ze met Greet doorgenomen, die er nog ‘nuttige wenken’ aan toevoegde. Ze vertelde vervolgens een interessant iemand te hebben ontmoet, ene mejuffrouw Hubrecht, en concludeerde: ‘we krijgen nu langzamerhand een uitgebreide kring “geloofsgenoten”’. Ze was ervan overtuigd te worden geleid door een ‘onzichtbare Hand’. Rita liet weten zich gelukkig te voelen, ‘vol liefde’, en ‘dat een mens dat pas mag ervaren na veel ellende!’ Ze bedankt Kaiser daarvoor. ‘Greet en jij zijn lichtpuntjes voor ons in de duisternis, wat jullie ons geven is onbetaalbaar en een genade van Boven!’⁵⁴

Ook Erna Mijnsen liet Kaiser weten dat zij en haar man zich zeer ‘verbonden voelen met Greet en met jou’.⁵⁵ Jaren later, eind 1957, zou Erna over haar religieuze opvattingen schrijven hoe ze van ongelovige veranderde in gelovige. Dat was volgens haar ‘het beste [...] te vergelijken met iemand die in een kamer hardnekkig tegen een kale muur opstaart en die zachtjes bij de schouder wordt genomen en omgedraaid en ervaart dat hij al die tijd met zijn rug naar een prachtig uitzicht heeft gestaan’. In dat proces hadden ‘twee mensen’ een belangrijke rol gespeeld omdat zij ‘bereid waren zonder voorbehoud [...] een werktuig in God’s Hand te zijn’.⁵⁶ Die twee mensen waren Greet Hofmans en Wim Kaiser.

In het voorjaar van 1949 was Kaiser met zijn gezin van Hattem naar Baarn verhuisd. Dat gebeurde na een doorgeving van Hofmans. Dankzij de bemid-

Gesprek tussen Walraven van Heeckeren, Bob Pierson, Greet Hofmans en Rita van Heeckeren op de Kleine Vuursche, de woning van Bep en Bob Pierson, waar regelmatig gespreksbijeenkomsten werden gehouden rond religieuze thema's.

deling van Bob Pierson kon daar op de Ferdinand Huycklaan een woning worden betrokken. Het is duidelijk dat zowel de Piersons, als de Mijnsens en de Van Heeckerens niet alleen van Hofmans, maar ook van Kaiser onder de indruk waren. Vooral hun onvoorwaardelijke overgave aan een hoge, goddelijke opdracht dwong ontzag af.

Het is niet duidelijk vanaf wanneer precies, maar vermoedelijk vanaf eind 1949 of begin 1950 kwam Juliana's vriendenclub regelmatig en meestal op zondag samen in de Kleine Vuursche, de woning van Bep en Bob Pierson. Kaiser gaf dan een uiteenzetting, bijvoorbeeld over de 'Beleving van het Evangelie als inwijdingsgang'.⁵⁷ Daarna werd er gediscussieerd. Hofmans was daarbij uiteraard aanwezig. Soms werden ook buitenstaanders uitgenodigd, zoals J.G. Bennett die half april 1950 aanschoof. Hij correspondeerde daar achteraf over met Kaiser, die verheugd was dat de Britse filosoof de aanwezigen beschouwde als een groep individuen en niet als een sekte. Bennett op zijn beurt verwees naar 'the coming of a New Epoch' en citeerde de esotericus Gurdijev: 'The faith that the New World will come, and that we exist to serve it, must so burn in us that – whether we say little or much – we shall never betray it'. Kaiser en de zijnen waren dus voorbereiders van een nieuwe tijd.⁵⁸ Bennett zou anderhalf jaar later de tweede Oude Loo-conferentie bijwonen.

Onderling liep het niet altijd soepel tussen de 'individuen' rondom Hof-

mans. Dat blijkt onder meer uit een brief die Rita Pennink in de zomer van 1950 aan Kaiser stuurde. Ze liet weten tegenover hem tekortgeschoten te zijn toen ze hem verweet zich totaal afhankelijk te maken van Hofmans. Kaiser vond het ‘mal en nodeloos’ te veronderstellen dat hij zich slaafs zou onderwerpen aan een ander mens. ‘Het enige wat wij, als we gegrepen zijn, kunnen hopen te worden, is een Knecht van God; zoals Jesajah voorzag.’ Hij benadrukte vervolgens zijn afkeer van een kuddegeest en stelde dat iedereen eenzaam zijn eigen weg moest gaan. ‘Vrindschap bestaat er voor Greet en mij niet meer.’⁵⁹

Compromisloze geloofsopvatting

Ondanks dergelijke botsinkjes kreeg de kring rond Hofmans langzaam maar zeker gestalte. ‘Doorgeefster’ werd als een soort oudtestamentische profeet beschouwd, met Kaiser als haar rechterhand, die het gedachtegoed formuleerde. Uitgangspunt was dat de mensheid in de problemen was gekomen omdat het besef dat God de wereld had geschapen, was verdwenen. De mens had zichzelf op de plaats van de schepper gesteld. De wereld kon alleen maar worden gered als ieder mens, individueel, zijn of haar relatie met God zou herstellen. Iedereen moest zijn of haar eigen weg gaan.

Zulk een openstellen voor de Allerhoogste en het aanvaarden van de daarbij horende opdrachten, zoals die door Hofmans werden geopenbaard, zouden het leven niet vergemakkelijken, maar wel ‘genezend’ werken voor mens en mensheid – zoals bijvoorbeeld het verhaal van Job in het Oude Testament duidelijk maakte. Als iedereen zich zou overgeven aan Gods genade, en dus aan Gods liefde, was wereldvrede binnen handbereik. Dit zou de leidende gedachte worden op de Oude Loo-conferenties.

Daarbij werd er door Kaiser keer op keer op gehamerd dat door anderen bedachte vormen, dogma’s of leefregels niet mochten worden geïmiteerd. Die vormden in Kaisers optiek alleen maar hinderpalen op de weg naar de ‘theocratie’, een term die niet concreet gedefinieerd werd, maar die een door God geleide samenleving behelsde. Om die te bevorderen dienden kerken en zeker de rooms-katholieke kerk te worden gemeden. Maar ook toetreden tot bijvoorbeeld het genootschap van Rozenkruisers, de Morele Herbewapening van Frank Buchman of het soefisme brachten de gelovigen op een dwaalspoor. Volgens Kaiser was ‘groepzaligheid’ immers funest voor het ware geloof. ‘Helaas werpt de mensch zich van nature altijd hals over kop in den vorm, in plaats van den vorm te laten tot datgene wat vanzelf blijken zal.’⁶⁰ De Oude Loo-conferenties moesten daarom niet worden georganiseerd, maar slechts voorbereid, zodat ze ter plekke een door God geïnspireerde vorm konden aannemen.

Ieder mens moest weliswaar zijn eigen weg vinden, maar voor Kaiser was de christelijke leer superieur aan oosterse filosofieën. Die streefden namelijk naar verheffing, ‘subliemheid’ en heiligheid in plaats van naar bevrijding, zoals Christus voor ogen stond. Volgens Kaiser had bijvoorbeeld Krishnamurti

dat als geen ander begrepen.⁶¹ Kaiser sloeg de Bijbel dan ook hoger aan dan andere heilige boeken, ‘omdat hij veel allrounder in beelding is dan de mentale structuren van oosterse soort (*Bhagavad Gita*, e.d.).’ Daarbij diende wel bedacht te worden dat niet de Bijbel de mens inzicht verschaft, maar dat inzicht noodzakelijk is om de Bijbel te begrijpen.⁶² En dat was slechts voor weinigen weggelegd, want Kaiser liet niet na erop te wijzen ‘dat het Evangelie een Mysterie is, en dat een Mysterie zich alleen openbaart aan wie werkelijk Myste, dat wil zeggen Volgeling van den Meester is, terwijl het voor de buitenstaander eeuwig in gelijkenissen gesluierd blijven zal’.⁶³ De zoekende en zich openstellende mens zou echter nooit echt weten of hij het juiste deed. ‘Het wezenlijke van God is immers voor ons het Onkenbare.’⁶⁴

Uit Kaisers visie vloeide vanzelfsprekend een afkeer voort van platvloerse politiek. Daar wenste hij zich niet mee in te laten. Tot politieke partijen voelde hij zich al helemaal niet aangetrokken.⁶⁵ Hij weigerde ook een keuze te maken tussen Amerika of Rusland, tussen kapitalisme of communisme. Hij wees het liberale kapitalisme af en het Russische communisme noemde hij een moderne vorm van slavernij, waar slechts willekeur heerste en geen vrijheid of naastenliefde bestond.⁶⁶ Toch vond hij het niet nodig daartegen te protesteren.

Ik geloof niet in anti-communistische actie. Ik geloof niet in de tactiek van list en geweld, met of zonder Amerika. Ik geloof niet in welke slagorde dan ook met of zonder zichtbare dictator. Ook niet aan geordende liefdadigheid. Ik geloof aan trouw en overgave aan God, al merk ik dagelijks, soms tot diepe ootmoedigheid, dat ook dit haast onmogelijk is.⁶⁷

Consequent als hij was, meende Kaiser dat net als kerken, ook politieke ideologieën niet dwingend hun visie aan individuen mochten opleggen. Bovendien was politiek maar treurig aards geneuzel, de essentie lag hierboven, niet op een materieel maar op een geestelijk niveau. Dit volgens de stelregel dat ‘hij die Christus dienen wil, zich niet bedienen moet van de middelen en de methodiek der aarde’.⁶⁸

Bewondering en weerstand

In lijn met de opvatting dat iedereen zijn eigen eenzame weg moet gaan, was Kaiser erg op zichzelf, ook binnen zijn gezin. Hij was tegelijkertijd een man met gezag, bij wie veel mensen raad kwamen vragen – onder meer over voor die tijd heikele thema’s als (homo)seksualiteit. Zo schrijft ene ‘Jan’ in diverse brieven openhartig aan Kaiser over de seksuele problemen binnen zijn huwelijk. Bovendien meldde hij gestopt te zijn met roken en minder vlees te eten, maar desondanks ‘nog niet versoberd genoeg te zijn’.⁶⁹ Een zekere Herman uit Den Haag liet aan Kaiser weten dat hij ondanks allerlei tegenslagen innerlijk tot rust was gekomen. ‘Ook de sex heeft het bizarre verloren, zodat dwang van die kant practisch nihil geworden is.’⁷⁰

Een andere 'Jan', die studeerde en op kamers woonde, vroeg aan Kaiser uitleg over homoseksualiteit. Dit naar aanleiding van een conflict met een vriend. In zijn, zoals gebruikelijk, uitermate uitgebreide en vrij moeilijk te volgen antwoorden liet Kaiser weten dat 'normale' seks niet bestond. Begeerten hoefden niet onderdrukt te worden zolang er maar sprake was van een wezenlijk 'samengaan met een ander mens'. Seks mocht het contact met het Hogere niet in de weg staan en dat was wel het geval als het slechts op lust was gebaseerd. Hij verwees naar Krishnamurti, die leerde 'dat Liefde nooit belemmerd of verboden, of gehandicapped kàn zijn'. Samenvattend stelde Kaiser dat het in het leven niet ging om het vergaren van sensaties, maar van 'zelf-inzicht'.⁷¹

Er waren ook mensen die onverbloemd blij gaven van hun bewondering voor de opvattingen van Kaiser. Daags na een lezing van hem te hebben bijgewoond in Zeist, liet ir. L.J. Polderman schriftelijk weten Kaiser te zien 'als een moderne Jesaja'. De vorige keren dat hij zo geraakt was, was door Krishnamurti in Ommen in 1929 en 1936! Polderman wilde een korte samenvatting van Kaisers rede opnemen in het januari/februarinummer van het orgaan van de Broederschapsfederatie.⁷² De vergelijkingen met Jesaja en Krishnamurti moeten Kaiser als muziek in oren hebben geklonken en hij beloofde dan ook het gevraagde resumé op te sturen.⁷³

Met het compromisloos uitdragen van zijn compromisloze opvattingen maakte Kaiser niet alleen indruk, maar joeg er ook voortdurend mensen mee tegen zich in het harnas. Wie het niet met hem eens was, kreeg er genadeloos van langs. Kaiser hield volstrekt geen rekening met de gevoelens van anderen en weigerde te accepteren dat er meerdere wegen naar Rome leidden – een vergelijking die door hem niet geapprecieerd zou zijn – dan de ene die hem voor ogen stond. Bovendien nam hij geen blad voor de mond en liet het onverbloemd weten als hij vond dat degene met wie hij (hetzij mondeling, hetzij schriftelijk) in gesprek was, onzin verkondigde.

In zijn nagelaten papieren zitten dan ook heel wat briefwisselingen die abrupt eindigden omdat de correspondenten verontwaardigd dan wel verbittert afhaakten. Zo liet 'Frits' weten niet blij te zijn met wat Kaiser hem (voor)geschreven had. 'Het gaat er niet om elkaar af te hakken of te becritiseren maar om elk als "kind" tot de Vader te geraken, een ieder langs zijn eigen weg, jij als Wim en ik als Frits maar niet Frits als Wim.'⁷⁴

De lezingen en boeken van Kaiser stuitten eveneens op nogal wat weerstand, vooral vanwege de hoogdravende taal. Corn. Stelloo uit Rotterdam had bijvoorbeeld Kaisers *De mysteriën van Jezus in ons leven* gelezen en vond het een nodeloos ingewikkelde verpakking van een in wezen eenvoudige boodschap. 'Zonder vreemde-woorden-boek zijn uw verklaringen voor een eenvoudig mens niet uit te rafelen, verklaringen, die duister omhuld zijn met woorden in een onwennige taal, gekweekt op vreemde bodem.'⁷⁵ De onbegrepen Kaiser maakte daarop per kerende post een einde aan de toch al moeizame correspondentie met de volgens hem alleen maar 'aanstoot' nemende Stelloo.⁷⁶

Cor Kars (links) was een van de weinige vrienden van Kaiser. Hier is hij met zijn vrouw Leny (tweede van rechts) in Baarn op bezoek bij Rie en Wim Kaiser. Ook de twee jongste kinderen van Wim en Rie, Dick en Ismay, zijn aangeschoven.

Echt genieten kon en wilde Kaiser niet: een mens moest aan het aardse ontsijgen en dat was niet eenvoudig, dat was hard werken en veel tegenslagen incasseren – maar dat was goed: daar werd je sterker van. Het was dan ook niet voor niets dat Kaiser in zijn brieven vaak naar Bijbelse figuren als Job en Jesaja verwees.⁷⁷ Zij hadden zich onvoorwaardelijk overgegeven aan hun geloof. Het idee dat leven én geloven een voortdurende strijd is, zou Kaiser tot aan zijn dood in 1960 blijven uitdragen.

Veel echte vrienden had Kaiser naar eigen zeggen dan ook niet, met uitzondering wellicht van Cor Kars, met wie hij vanaf begin jaren twintig tot aan zijn dood zeer nauw contact onderhield.⁷⁸ Ook met Walraven van Heeckeren en Frans Mijnsen had hij een goede band, maar dat was het dan ook wel wat vriendschappen betrof. Het was ook niet makkelijk om een relatie met hem aan te knopen. Kaiser was een moeilijke man, voor zichzelf en voor zijn omgeving. Dat kwam omdat hij zeer consequent en compromisloos was en bovendien empathisch vermogen grotendeels ontbeerde. Die eigenschappen zouden vervelende consequenties hebben voor de Oude Loo-conferenties, waarvan hij een van de gezichtsbepalende figuren zou worden.